

دستورالعمل برنامه حمایت مالی زوج نابارور و مدیریت و توسعه خدمات درمان ناباروری

برنامه تحول نظام سلامت / حوزه درمان

وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

مقدمه

مسئله جمعیت مسئله ای بنیادین در امر سیاستگذاری و برنامه ریزی آینده است و بر اساس اطلاعات حاصل از سرشماری سال ۱۳۹۰ میزان باروری در کل کشور به ۲/۱ فرزند به ازای هر زن کاهش یافته است و بر اساس روند فعلی باروری، رشد جمعیت در سال های ۱۴۲۰-۱۴۱۵ به حدود صفر خواهد رسید.

با توجه به اسناد بالا دستی مشتمل بر بند ۱ سیاستهای جمعیتی ابلاغی مقام معظم رهبری مورخ ۹۳/۲/۳۰ مبنی بر ارتقاء، پویایی و بالندگی و جوانی جمعیت با افزایش نرخ باروری و نیز سند بین المللی اهداف توسعه هزاره (منتشره در سال ۲۰۰۰) دسترسی همه افراد به خدمات درمان ناباروری ضروری است.

حل مشکل ناباروری زوجین، نه تنها به افزایش نرخ رشد جمعیت و ارتقای سلامت جسمی آنان کمک خواهد نمود، بلکه سبب خواهد شد تا سلامت زوجین نابارور و خانواده های آنان در سایر ابعاد سلامت مانند ابعاد اجتماعی، روانی و معنوی ارتقاء یابد.

بر اساس برآوردهای تقریبی وضعیت فعلی ناباروری و خدمات آن در کشور به شرح ذیل است:
الف) شیوع ناباروری در کشور ۱۹-۱۱ درصد برآورد شده است و بر این اساس در گروه سنی ۳۹-۲۰ سال حدود ۱,۷ میلیون زوج سابقه ناباروری اولیه و ثانویه دارند.
ب) حدود ۸۸ هزار زوج نابارور در هر سال به این تعداد افزوده می شوند.

پ) ۳۵ درصد از زوج های نابارور به روشهای کمک باروری (ART) نیاز پیدا می کنند.

ت) ۷۵ درصد از کل روشهای کمک باروری به زوج های با ناباروری اولیه ارائه می گردد.
ث) ۱۸ درصد از سیکل های کمک باروری توسط بخش دولتی و ۸۲ درصد آن توسط بخش خصوصی ارائه می شود.

ج) تعداد کل سیکل های ارائه شده برای درمان ناباروری اولیه و ثانویه در سال ۳۳ هزار سیکل می باشد.

لذا با توجه به وضعیت فوق و با توجه به این که یکی از موانع اصلی ازدیاد جمعیت، مسائل و مشکلات مالی می باشد، این دستورالعمل تلاش دارد تا با حمایت مالی از زوجین نابارور و نیز توسعه خدمات ناباروری، قدمهای جدی در راستای ارتقا و افزایش جمعیت بردارد.

ماده ۱- تعاریف

۱-۱- ناباروری شامل دو نوع اولیه و ثانویه می باشد. در نوع اولیه زوج بدون فرزند پس از یکسال تلاش برای باروری، موفق به بارداری نشده اند. در ناباروری ثانویه زوج دارای فرزند برای بارداری مجدد دچار مشکل هستند و پس از یکسال عدم پیشگیری از بارداری نتوانسته اند باردار شوند.

۲-۱- بسته حمایتی شامل روشهای کمک باروری^۱ شامل میکرو اینجکشن^۲، لقاح آزمایشگاهی^۳ و تلقیح داخل رحمی^۴ می باشد.

ماده ۲-راهنبرد

راهنبردهای این دستورالعمل برای تحقق اهداف در نظر گرفته شده به قرار زیر است:

۲-۱- حمایت مالی زوج های ناباروری که فاقد تمکن مالی برای دریافت خدمات درمانی می باشند.

۲-۲- نیازسنجی دانشگاه های علوم پزشکی برای تجهیز و توسعه مراکز درمان ناباروری

۲-۳- بهره گیری از امکانات و مشارکت بخش دولتی و غیر دولتی

۲-۴- مدیریت اطلاعات مراکز، بیماران و خدمات

۲-۵- نظارت بر ارائه خدمات استاندارد

ماده ۳-اهداف

۳-۱-اهداف کلی

۳-۱-۱-افزایش نرخ رشد جمعیت

۳-۱-۲-برقراری دسترسی عادلانه به خدمات درمان ناباروری

۳-۱-۳-کاهش پرداخت از جیب مردم برای درمان ناباروری

۳-۱-۴-بهبود کیفیت ارائه خدمت

۳-۲-اهداف اختصاصی

۳-۲-۱-کاهش پرداخت مردم از طریق پوشش ۸۵ درصد از هزینه های درمان ناباروری بر اساس تعرفه دولتی

۳-۲-۲-تقویت ارائه سیکل های ناباروری در بخش دولتی و غیر دولتی

۳-۲-۳-برقراری پوشش صد درصدی هزینه های حفظ باروری در بیماران سرطانی واجدالشرایط

۳-۲-۴-افزایش ارائه روشهای کمک باروری از ۳۳ درصد به ۵۰ درصد از نیاز جمعیت کشور به سیکل های درمانی

۳-۲-۵-افزایش ارائه خدمات در بخش دولتی از ۱۸ به ۳۰ درصد

۳-۲-۶-تجهیز ۶ مرکز جدید ارائه دهنده سطح ۳ خدمات و ساماندهی و توسعه ۱۵ مرکز سطح سه فعال موجود و توسعه ۶ مرکز سطح دو

۳-۲-۷-ایجاد سیستم ثبت اطلاعات بیماران و خدمات درمان ناباروری

۱. Assisted Reproductive Techniques (ART)

۲. Intra cytoplasmic sperm Injection (Microinjection)

۳. In vitro fertilization (IVF)

۴. Intrauterine Insemination (IUI)

ماده ۴- شمول برنامه

۴-۱- مراکز مشمول

مراکز ارائه دهنده خدمات تخصصی ناباروری (روشهای کمک باروری) دولتی و غیردولتی مشمول این دستورالعمل می باشند.

۴-۲- زوجهای مشمول برنامه

۴-۲-۱- ناباروری اولیه داشته باشند.

۴-۲-۲- سن خانم کمتر از ۴۲ سال باشد.

۴-۲-۳- حداقل یکی از زوجین دارای تابعیت ایرانی باشد.

۴-۲-۴- دارای تأییدیه استحقاق دریافت کمک هزینه خدمات از کمیته امداد امام خمینی (ره) یا سازمان بهزیستی باشند.

تبصره: دارا بودن همه شرایط فوق برای بهره مندی از حمایت این برنامه الزامی است.

۴-۳- خدمات مشمول برای هر زوج در سال

۴-۳-۱- یک سیکل از یکی از روشهای کمک باروری^۵ (IVF یا ICSI)

۴-۳-۲- یک سیکل انتقال با جنین فریز

۴-۳-۳- دو سیکل تلقیح داخل رحمی (IUI)

تبصره: هر زوج در برنامه حمایتی فقط یکبار در سال می توانند از خدمات مندرج در بند "ج" بهره مند شوند.

ماده ۵- سطوح ارائه خدمت:

۵-۱- سطح یک خدمات ناباروری شامل اقدامات تشخیصی و درمان های طبی اولیه افراد کم بارور (Subfertile) و ارجاع زوج های نابارور به مراکز سطح دو و سه می باشد که در تمامی مراکز بهداشتی درمانی شهری و روستائی و درمانگاه های دولتی و خصوصی دارای ماما، پزشک عمومی، متخصصین زنان، ارولوژی، داخلی و غدد ارائه می گردد.

۵-۲- سطح دو خدمات ناباروری شامل ارائه خدمات تشخیصی و درمان های جراحی شامل رفع نواقص مادرزادی برای باروری با روشهای لاپاراسکوپی و هیستروسکوپی، اعمال جراحی مردان و خدمت تلقیح داخل رحمی (IUI) می باشد.

۵-۳- سطح سه خدمات ناباروری شامل خدمات تخصصی ناباروری است که در مراکز دارای امکانات آزمایشگاه جنین شناسی و اطاق عمل برای روشهای کمک باروری (ART) ارائه می گردد. (۶۲ مرکز کنونی - خصوصی و دولتی)

^۵ ART

تبصره: سطوح دو و سه خدمات، در شمول این برنامه می باشند. و تعیین مراکز سطح دو و سه خدمت بر اساس سطح بندی خدمات انجام می شود.

ماده ۶- نیروی تخصصی مورد نیاز

۶-۱- نیروی تخصصی مورد نیاز در مراکز سطح دو خدمت یک متخصص زنان می باشد که طبق استاندارد های خدمت واجد شرایط انجام هیستروسکوپی و لاپاراسکوپی باشد، ارولوژیست برای اعمال جراحی مردان و برای ارائه تلقیح داخل رحمی (IUI) امکانات آزمایشگاهی و پرسنلی مطابق استاندارد های این خدمت مهیا باشد.

۶-۲- نیروی تخصصی مورد نیاز در مراکز سطح سه خدمت شامل حداقل یک متخصص زنان دارای فلوشیپ ناباروری، یک نفر متخصص اورولوژی و یک نفر جنین شناس با مدرک PhD بیولوژی تولید مثل و یا PhD علوم پایه پزشکی جنین شناسی، ژنتیک و بیولوژی (مطابق با آئین نامه تاسیس مراکز درمان ناباروری) می باشد. کارشناسان رشته های پرستاری و مامائی، آزمایشگاهی لازم است تا تجربه مناسب فعالیت در مراکز ناباروری را دارا باشند.

ماده ۷- فرآیند اجرایی برنامه

این برنامه شامل دو بخش است:

۷-۱- حمایت مالی از زوج های نابارور

۷-۱-۱- تخفیف تخصیص یافته توسط این برنامه

معادل ۱۵ درصد تعرفه دولتی هر خدمت توسط بخش دولتی و غیر دولتی از مشمولین برنامه اخذ خواهد شد. بدین ترتیب، ۸۵ درصد تعرفه دولتی هر خدمت تخفیف داده خواهد شد. با این حال، سقف مبلغ تخصیص یافته برای تخفیف از مبالغ مندرج در جدول زیر بیشتر نخواهد بود.

نوع خدمات مشمول برنامه و میزان تخفیف برای هر خدمت (مبالغ بر حسب ریال می باشد)

نوع خدمت	میزان تخفیف اختصاص یافته برای هر خدمت
خدمت میکرو اینجکشن (ICSI)	۱۷,۰۰۰,۰۰۰
خدمت تلقیح آزمایشگاهی (IVF)	۱۴,۰۰۰,۰۰۰
انتقال جنین های فریز	۵,۰۰۰,۰۰۰
خدمت تلقیح داخل رحمی (IUI)	۳,۵۰۰,۰۰۰

۷-۱-۲- نحوه پرداخت

مبلغ تخفیف داده شده، توسط وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی به مراکز دولتی و غیردولتی به ازای هر بیمار و خدمات مشمول برنامه، پرداخت خواهد شد. پرداخت، مشروط به انعقاد قرارداد و رعایت کامل مفاد آن و کلیه ضوابط ابلاغی بویژه رعایت شمول این دستورالعمل، بر اساس ثبت دقیق اطلاعات بیماران و خدمات در سامانه Hse.health.gov.ir صورت خواهد پذیرفت.

تبصره: تداوم قرارداد منوط به رعایت استانداردها و حفظ حداقل ۲۰ درصد موفقیت در سیکل های ارائه شده بر اساس نظارت دانشگاه می باشد.

۷-۱-۳- شرایط احراز دریافت تخفیف خدمات ناباروری

الف) افراد دارای بیمه خدمات درمانی کمیته امداد
ب) دارا بودن دفترچه بیمه خدمات درمانی با واسطه پوشش سازمان بهزیستی
پ) اعلام رسمی کمیته امداد امام خمینی (ره) یا سازمان بهزیستی مبنی بر پوشش نوبتی ورود به این سازمان (در لیست انتظار)
ت) اثبات استحقاق بهره مندی از تخفیف های درمان ناباروری بواسطه تحقیق واحد حمایت و سلامت خانواده کمیته امداد امام خمینی (ره)
تبصره: داشتن هر کدام از شرایط فوق به تنهایی برای بهره مندی از حمایت این برنامه کافی است.

۷-۱-۴- شیوه ارائه خدمت

الف) احراز شرایط مالی زوجهای نابارور از طریق استعلام از دفاتر کمیته امداد امام خمینی (ره) و سازمان بهزیستی
ب) برای این منظور تفاهم نامه بین وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و کمیته امداد امام خمینی (ره) و سازمان بهزیستی منعقد و به دانشگاه ها و واحدهای تابعه دو سازمان دیگر ابلاغ خواهد شد.
پ) قراردادی مطابق نمونه پیوست فیما بین مراکز متقاضی دولتی و غیردولتی (مراکز تخصصی درمان ناباروری که روشهای کمک باروری را ارائه می نمایند)، با دانشگاه / دانشکده علوم پزشکی برای ارائه خدمت همراه با تخفیف مصوب به افراد مشمول منعقد می شود.
ت) پس از عقد قرارداد کد کاربری و رمز ورود به سامانه در اختیار مرکز قرار خواهد گرفت.

۷-۲- توسعه و تجهیز مراکز درمان ناباروری وابسته به دانشگاه های علوم پزشکی کشور

۷-۲-۱- با توجه به بازدید های انجام شده از کلیه مراکز / بخش های درمان ناباروری کشور و اهداف برنامه، تجهیز کامل مراکز جدید سطح سه ناباروری که توسط دانشگاه ساخته شده و توسعه و تجهیز مراکز سطح سه موجود و توسعه مراکز سطح دو ارائه خدمات درمان ناباروری به شرح ذیل پیش بینی می شود، لازم به ذکر است امور توسعه و تجهیز پس از درخواست مکتوب دانشگاه و ارسال مستندات، بازدید و بررسی کارشناسی و مشروط به دارا بودن شرایط مندرج در آئین نامه مراکز درمان ناباروری و این دستورالعمل انجام خواهد شد.

۷-۲-۲- ارتقاء تجهیزات در مراکز آموزش فلوشیپ نازائی با ارائه مستندات و پس از تأیید کارشناسی

۷-۲-۳- ارتقاء تجهیزات مراکز تخصصی درمان ناباروری درمانی دانشگاه های علوم پزشکی با ارائه مستندات و پس از تأیید کارشناسی

۷-۲-۴- تجهیز مراکز جدید سطح سه در استانهای فاقد مراکز درمان ناباروری دولتی و یا خصوصی که ساختمان مورد نیاز مطابق اصول فنی احداث شده باشد و دارای فلوشیپ نازائی، ارولوژیست و مسئول واجد شرایط برای آزمایشگاه جنین شناسی باشند.

۷-۲-۵- تکمیل تجهیزات بیمارستانها به تجهیزات پزشکی مورد نیاز برای ارائه خدمات سطح دو ناباروری

ماده ۸- نظارت، پایش و ارزیابی

۸-۱- شاخص های نهائی

۸-۱-۱- تعداد سیکل پوشش داده شده در برنامه در مراکز دولتی و غیر دولتی

۸-۱-۲- درصد سیکل های پوشش داده شده از کل سیکل های ارائه شده

۸-۱-۳- درصد موفقیت سیکل های ارائه شده با معیار سونوگرافی مثبت

۸-۲- نحوه نظارت

۸-۲-۱- نظارت، پایش و ارزشیابی و بررسی و تایید کیفیت خدمات در مراکز درمان ناباروری توسط دانشگاه و وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی با مشارکت انجمن های تخصصی مورد تایید وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی صورت می پذیرد.

۸-۲-۲- کنترل و نظارت دقیق بر درج اطلاعات بیماران و خدمات ارائه شده در سامانه Hse.health.gov.ir توسط دانشگاه ها و وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی صورت می گیرد.

۸-۲-۳- در صورت عدم اجرای شرح وظایف و تعهدات مندرج در قرارداد و دستورالعمل های ابلاغی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و در صورت احراز تخلف بر اساس گزارشات مردمی، دانشگاهی و ستاد وزارت متبوع بر اساس گروه و نوع تخلف و دفعات تکرار، اقدامات انضباطی انجام خواهد شد.

۸-۲-۴- گزارش پایش عملکرد، مبنای پرداخت به مراکز خواهد بود.

ماده ۹- انواع تخلفات

۹-۱- عدم ارسال اطلاعات و یا ثبت اطلاعات در سامانه جامع ارائه خدمات درمان ناباروری

۹-۲- عدم رعایت استانداردها

۹-۳- عدم رعایت تعرفه ها

۹-۴- عدم رعایت اخلاق پزشکی در ارائه خدمات درمان ناباروری و حقوق بیماران

۹-۴- عدم رعایت شرایط مندرج در قرارداد

ماده ۱۰- شیوه برخورد با تخلفات

در صورت انجام هر کدام از تخلفات مندرج در ماده ۹، افزون بر امکان مطالبه خسارت و سایر طرق مقتضی قانونی، قرارداد به طور یک طرفه از طرف دانشگاه فسخ خواهد شد. به این موضوع در قرارداد فیما بین مراکز متقاضی

دولتی و غیردولتی (مراکز تخصصی درمان ناباروری که روشهای کمک باروری را ارائه می نمایند)، با دانشگاه / دانشکده علوم پزشکی تصریح خواهد شد.

پیوست شماره ۲- فلوجارت ارائه خدمت

